

جنبش نوبسترسازی در مطالعات برنامه درسی

(جهت گیری نظری و دستاوردهای عملی)

تلاش برای توسعه زیست بوم های رشته برنامه درسی

به کوشش:

دکتر کورش فتاحی واجارگاه و همکاران

استاد دانشگاه شهید بهشتی

جنبش نوبسترسازی

در مطالعات برنامه درسی

(جهت گیری نظری و دستاوردهای عملی)

تلاش برای توسعه زیست بوم های رشته برنامه درسی

به کوشش:

دکتر کورش فتحی واجارگاه و همکاران

استاد دانشگاه شهید بهشتی

پیشگفتار

رشته مطالعات برنامه درسی به عنوان حوزه ای از تعلیم و تربیت که بیش از یک قرن از تولد رسمی آن می‌گذرد، در ممالک مختلف جهان رشد و توسعه چشم‌گیری پیدا کرده است و طیف وسیعی از تلاش‌ها و ابتکارات مصروف تبیین نظریه‌ها، الگوها و رویکردهایی شده است که اگر چه نگاهی محلی و موقعیتی داشته‌اند اما جلوه و نمودی جهانی پیدا کرده‌اند. رشته مطالعات برنامه درسی در ایران در طی چند دهه اخیر به عنوان یک حوزه مطالعاتی جدید در مقایسه با سایر حوزه‌های مرتبط با تعلیم و تربیت رشد بی‌نظیری را از نقطه توسعه رشته در محافل و مجامع دانشگاهی و علمی داشته است و تعداد قابل توجهی از سرمایه‌های فکری و نسل علمی و توانمند در این رشته در خال تحصیل و یا فارغ التحصیل شده‌اند.

علیرغم توسعه رشته در محافل علمی و توسعه منابع انسانی متخصص در حوزه مطالعات برنامه درسی متأسفانه کارآیی و اثر بخشی رشته بواسطه فقدان ارتباط نظامدار بین دانشکده‌های علوم تربیتی و نظام آموزش و پرورش کشور، عدم استقبال از فعالیت، ورود، مشارکت و همکاری فارغ التحصیلان و متخصصان مطالعات برنامه درسی در تصمیمات و مطالعات مرتبط در سطح مدارس و نظام آموزشی و... باعث دوگانگی و جدا شدن نظام تربیت نیروی انسانی و نظام آموزشی گردیده است.

صرف نظر از اینکه نظام آموزشی چه خسارت‌هایی بواسطه عدم استفاده از فارغ التحصیلان این رشته در سطح مدارس، مناطق آموزشی و دفاتر ستادی متحمل می‌شود و چه ظرفیت‌ها و امکاناتی در این زمینه برای اعتلای فرزندان این مرز و بوم در مدارس نادیده گرفته می‌شود، وضعیت موجود از یکسو موجب سرخوردگی فارغ التحصیلان این رشته و از سوی دیگر نیز کند شدن بسترهای نظریه پردازی و رشد و بسط تئوری و عمل این رشته در کشور می‌شود. موانع موجود بر سر راه حضور، مطالعه و نقش آفرینی صاحب‌نظران، فارغ التحصیلان و دانشجویان این رشته اثرگذار در محافل تصمیم‌گیری برنامه درسی و آموزش کشور عملاً طراوت، پویایی و اثر بخشی رشته را به چالش کشیده است و استفاده از الگوهای تعریف شده در سایر ممالک در ایران را زیر سؤال برده است.

آموزش و پرورش به عنوان سرزمین یا زیست بومی اصلی رشته مطالعات برنامه درسی همواره ضروری‌ترین و مهم‌ترین بستر نظریه و عمل برنامه درسی است، انسداد مطالعات برنامه درسی و جریان نداشتن نوعی تعامل بین حوزه مطالعات برنامه درسی و نظام آموزشی به عنوان یک آسیب جدی برای رشته و مدارس بوده و اکثراً در مقام حرف و شعار، این مشکل از سوی

برخی از مدیران بلند پایه آموزش و پرورش در برهه های مختلف زمانی مطرح شده اما عملاً با گذر دهه های متمادی این عرصه و تعامل با محدودیت ها و دشواریهای بیشتری روبرو شده است. اگر چه ضروری است تا باب نقادی و نیز تلاش های فزون تر برای بازکردن درهای فرصت همکاری رشته با حوزه آموزش و پرورش به عنوان سرزمین مادری همواره گشوده باشد، اما به نظر می رسد رشته مطالعات برنامه درسی در ایران باید با توجه به شرایطی که با آن مواجه است، درصدد دستیابی به فرصت های جدید برای توسعه و بسط نظریه پردازی و نیز به نمایش درآوردن کارآیی و اثربخشی رشته در حل و فصل مسائل جامعه ملی و بین المللی باشد. به عبارت روشنتر رشته باید درصدد کشف و دستیابی به آنچه که می توان زیست بوم های جدید برنامه درسی¹ نامید، باشد، سرزمین ها و عرصه هایی که در آنها فرصت خلق و آزمودن نظریه ها و عمل برنامه درسی را بیشتر و بهتر به صاحب نظران و دانش آموختگان این رشته بدهد. بی شک دانش آموزان مهم ترین و محوری ترین گروه مخاطبان هستند که باید همواره مخاطب تلاش های برنامه درسی باشند اما یادگیرندگان و آنان که نیازمند دانش و عمل برنامه درسی هستند تنها در مدارس نیستند بلکه در جای جای جامعه، یادگیرندگانی یافت می شوند که نیازمند تدابیر و یافته های رشته مطالعات برنامه درسی هستند. برای مثال یادگیرندگان در سازمانهای تجاری، صنعتی، خدماتی، کشاورزی و... در مقام کارکنان، مدیران و مشاورانی که همواره نیازمند آموزش و یادگیری مادام العمر هستند، بزرگسالانی که در محافل روستایی و شهری نیازمند یادگیری های متعدد حرفه ای و مهارت های زندگی هستند، دانش آموزانی که برای آماده شدن در رقابت های علمی نظیر کنکور، آزمون های ورودی و رتبه- محور نیازمند به حداکثر رسانیدن توانایی هایشان در زمانهای خارج از مدرسه هستند و غفلت صاحب نظران و دانش آموختگان این رشته باعث گرایش آنها به سمت سازمان های سودجو نظیر آن چه که در موسسات آماده سازی کنکور می بینیم، شده است، برنامه های درسی و دوره هایی که باعث توسعه اشتغال جوانان بیکار در قالب نظام فنی- حرفه ای و علمی- کاربردی می شود، زنان خانه دار و والدینی که نیازمند دریافت آموزش های تخصصی برای زیست در محیط پر چالش فعلی و فرزند پروری هستند و بطور کلی نظام آموزشی غیر رسمی و آموزش ضمنی همگی عرصه هایی هستند که نیازمند ورود صاحب نظران و کارشناسان و دانش آموختگان رشته مطالعات برنامه درسی هستند.

به عنوان یک دانش آموخته رشته مطالعات برنامه درسی از ابتدای فعالیت حرفه ای ام، اگر چه بر خلاف بسیاری از دانشجویانم که امروزه با دشواری های فراوان برای ورود و جذب در محیط های آکادمیک مواجه هستند؛ با محیط دانشگاه مانوس بوده ام و همواره نظامی از پذیرش دانشجویان در قالب کنکور کارشناسی ارشد و دکترا، دانشجویان را به دانشگاههایی که در آنها بصورت اصلی و یا کمکی فعالیت داشته ام، گسیل کرده است اما همواره این پرسش جدی و چالش ذهنی از همان ابتدا یک دغدغه تمام عیار برای من تبدیل شده بود که سرنوشت این فارغ التحصیلان چه خواهد شد؟

چگونه می توان کارآیی واقعی و مبتنی بر شواهد رشته را در مقایسه با سایر حوز های کاربردی مانند روانشناسی، مشاوره و ... نشان داد؟ چرا باید تمام ظرفیت های رشته معطوف به تربیت نیروی انسانی برای بخشی از نظام آموزشی شود که آغوشی باز و گوش شنوایی برای یافته ای این رشته ندارد و چرا باید از ظرفیت ها و در بسیاری از موارد، درخواست ها و تمناهای محافل صنعتی، تجاری، خدماتی، کشاورزی، خانوادگی ... برای استفاده از ظرفیت های رشته چشم پوشی کرد؟

این پرسش ها در طی سالیان متمادی و گرایش های فردی و گروهی به تعامل و همکاری با بخش های مختلف اقتصادی و اجتماعی کشور باعث شد تا بخش عمده ای از تلاش های من معطوف به بسترهای جدید در مطالعات برنامه درسی در ایران نظیر برنامه درسی آموزش عالی، برنامه درسی محیط کار و ... گردد و در پاره ای موارد با تشکیل انجمن های علمی مرتبط (نظیر آموزش و توسعه منابع انسانی)، تاسیس و راه اندازی رشته های مرتبط (آموزش نیروی انسانی، برنامه درسی آموزش عالی و...) و راه اندازی مجلات تخصصی (مطالعات برنامه درسی در آموزش عالی، آموزش توسعه منابع انسانی و...) و نیز جهت دهی به رساله ها و پایان نامه های کارشناسی ارشد و دکترا در تحقق ایده آن چه نو بستر سازی یا چند بستر سازی¹ رشته مطالعات برنامه درسی نامیده ایم، بکوشیم. آن چه که در این مجموعه مشاهده می شود ضمن تبیین جهت گیری نظری، دستاوردهای عملی در قالب پایان نامه ها و رساله هایی که عمدتاً خود نقشی در هدایت آنها داشته ام نیز عرضه شده است، به این امید که در آینده شاهد توجه بیشتر همکاران و دانشجویان به این ظرفیت های بالقوه و استفاده از آنها در رشته مطالعات برنامه درسی باشند.

مفهوم یا ایده "نوبستر سازی یا چند بستر سازی" به معنای تکثرگرایی در بسترهای برنامه درسی و کشف و خلق زیست بوم های جدید برای رشته مطالعات برنامه درسی معنایی است که ظرفیت کشور را برای توسعه نظریه برنامه درسی نشان می دهد. اگرچه مفهوم نوبستر سازی در معنای یک فعل برای استفاده از ایده ها و مفاهیم رشته مطالعات برنامه درسی از جوامع غربی به سایر ممالک و به عنوان مفهوم مکمل بین المللی شدن برنامه درسی توسط پاینار بکار برده شده است، اما ایده مورد توجه در اینجا، نه نوبستر سازی در معنای فوق الذکر یعنی کاربست مفاهیم وارداتی از سایر ممالک، و ترجمان جهانی شدن در بسترهای محلی و بومی سازی (Pinar, 2011) بلکه به معنای دقیق تر، نوبستر سازی رشته مطالعات برنامه درسی به عنوان یک کل و معطوف بر تمامیت حوزه معرفتی و تکثرگرایی در بسترهای مطالعه برنامه درسی و دستیابی به سرزمین های جدید است، استفاده از مفاهیم وارداتی از یک کشور دیگر و سازگار کردن آن با محیط محلی در قالب واژه بومی سازی بهتر خود را نشان می دهد. تکثرگرایی اقلیم های برنامه درسی و خلق بسترهای جدید برای رشته، ایده ای بسیار وسیع تر و کاملاً متناسب با شرایط و وضعیت رشته در ایران است.

امید است این تلاش دسته جمعی مورد توجه همکاران و دانشجویان عزیز در سراسر کشور قرار گیرد و زمینه ساز حرکتی جدی و تلاشی بلند دامنه برای توسعه و خلق عرصه های جدید برای رشته مطالعات برنامه درسی در ایران و جهان گردد. در پایان از تمام دانش آموختگانی که در توسعه و بسط این تفکر تلاش کرده اند و به پیوند رشته با سرزمین ها و عرصه های جدید کمک کرده اند صمیمانه تشکر می نمایم و امیدوارم با تداوم تلاش های این عزیزان در آینده شاهد شکوفایی هر چه بیشتر رشته باشیم. شایان ذکر آنکه این مجموعه بخشی از دستاوردها در دانشگاه شهید بهشتی را به تصویر کشیده است و در چاپ های بعدی تلاش خواهد شد ضمن تکمیل اثر، پوشش بیشتری به این تلاش ها در سطح سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی کشور داده شود.

کوروش فتحی و اجارگاه

تهران

تابستان ۱۳۹۹

Pinar, W.F (2015) introduction. in: Pinar.W.F(ed) Curriculum studies in india . introduction and development education. Palgrave Maemilan

مقدمه: جهت‌گیری نظری نوبسترسازی: نوبسترسازی برنامه درسی، تکثرگرایی در زیست‌بوم‌های برنامه درسی	
دکتر کورش فتحی و اجارگاه.....	۱
موضوع مطالعات برنامه درسی چیست؟.....	۳
تبعات ناشی از انسداد مطالعات برنامه درسی در ایران.....	۵
۱. ضعف در نظریه پردازی و تولید فکر و اندیشه برنامه درسی.....	۵
۲. مقلدپروری.....	۵
۳. بهنگام نبودن عمل برنامه درسی در نهاد آموزش و پرورش.....	۶
۴. خیل فارغ التحصیلان بیکار در رشته مطالعات برنامه درسی.....	۷
۵. تربیت جنرال‌یست‌ها در حوزه برنامه درسی و فقدان تربیت حرفه‌ای جدی.....	۸
۶. زیر سؤال رفتن جایگاه مطالعات برنامه درسی در دانشگاه‌ها و جامعه.....	۹
۷. بدون پاسخ ماندن نیازهای خانواده‌ها و مدارس و ظهور سازمان‌های انگل.....	۹
رویکرد جایگزین برای انسداد فعلی کدام است؟.....	۱۱
مفهوم نوبسترسازی یا تکثر بسترها.....	۱۱
مفهوم نوبسترسازی و یا تکثر بسترها در رشته برنامه درسی.....	۱۲
مفهوم مهاجرت رشته‌ای.....	۱۳
موانع فرهنگ رشته‌ای.....	۱۴
موانع مرتبط با زبان فنی.....	۱۴
موانع زمینه‌ای.....	۱۵
موانع پذیرشی.....	۱۵
کدام بسترها؟ کدام قلمروها؟.....	۱۶
۱. برنامه درسی آموزش عالی.....	۱۶
۲. برنامه درسی محیط کار.....	۱۷

۱۸	۳. مشاوره برنامه درسی
۱۹	۴. برنامه درسی آموزش بزرگسالان
۱۹	بد فهمی‌ها در قبال بازآرایی و نوبسترسازی برنامه درسی در سرزمین‌های جدید
۲۰	دستاوردهای مورد انتظار از جنبش جدید
۲۱	منابع
۲۵	بخش اول - برنامه درسی آموزش عالی
	سیر تحول برنامه‌های درسی در نظام آموزش عالی ایران
۲۷	دکتر سید مهدی کیایی جمالی - دکتر کورش فتحی واجارگاه
۲۷	مقدمه
۲۹	دوره عمل‌گرایی ۱۳۱۳ تا ۱۳۵۷
۳۱	۱. گزارش مشاوران ماوراء بحار درباره نظام تعلیم و تربیت ایران
۳۱	۲. انقلاب آموزشی
۳۲	آموزش‌های ملی و میهنی
۳۳	۳. ترجمه و تألیف و انتشار کتاب در حوزه برنامه درسی
۳۳	۴. تأسیس دانشکده علوم تربیتی
۳۳	۵. تأسیس شورای مرکزی دانشگاه‌ها
۳۴	۶. تأسیس وزارت علوم و آموزش عالی
۳۴	۷. تأسیس شورای گسترش آموزش عالی
۳۵	دوره فرهنگی - مذهبی ۱۳۵۷ تا ۱۳۶۳
۳۶	برنامه‌ریزی درسی بعد از انقلاب فرهنگی
۳۹	دوره تمرکزگرایی ۱۳۶۳ تا ۱۳۷۹
۴۱	تشکیلات شورای عالی برنامه‌ریزی
۴۱	نظام برنامه‌ریزی درسی متمرکز در نظام آموزش عالی
۴۱	۱. شکل‌گیری برنامه درسی به مثابه رشته تحصیل
۴۲	۲. تربیت نیروی انسانی

۴۲	۳. پژوهش در زمینه‌های گوناگون
۴۳	۴. تولید آثار علمی
۴۳	۵. شکل‌گیری برنامه درسی به مثابه حرفه
۴۴	دوره تمرکززدایی - اسلامی‌سازی ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۷
۴۵	مقطع تمرکززدایی از برنامه‌های درسی از سال ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۴
۴۷	بازنگری برنامه درسی در مقطع تمرکززدایی
۴۸	۱. تغییر نام وزارت فرهنگ و آموزش عالی
۴۸	۲. تأسیس انجمن علمی برنامه‌ریزی درسی
۴۸	۳. انتشار مجلات علمی پژوهشی در حوزه مطالعات برنامه درسی
۴۹	۴. برگزاری همایش‌های علمی
۴۹	۵. دوره آموزشی کوتاه مدت
	۶. تصویب مشخصات کلی برنامه و سر فصل دروس دوره دکتری آموزش عالی (گرایش برنامه درسی) در جلسه ۱۳۸۰/۷/۱ شورای سرپرستان وزارت علوم
۵۱	مقطع اسلامی‌سازی ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۷
۵۱	مرحله اول: زمینه‌های طرح تحول در دانشگاه‌ها (از سال ۵۷ تا ۵۸)
۵۱	مرحله دوم: تعطیلی دانشگاه‌ها و تشکیل ستاد و شورای عالی انقلاب فرهنگی
۵۲	مرحله سوم: فروکش نمودن تب و تاب طرح و برنامه‌های اسلامی‌سازی دانشگاه
۵۲	مرحله چهارم: تأکید مجدد مقام معظم رهبری بر اسلامی‌سازی دانشگاه
۵۴	دوره تحول در برنامه‌های درسی علوم انسانی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۵
۵۸	دوره بازگشت به تمرکززدایی ۱۳۹۵ به بعد
۵۹	مصوبه چهارچوب تدوین و بازنگری برنامه درسی (۱۳۹۴)
۵۹	معیارهای برنامه درسی
۶۱	بحث و نتیجه‌گیری
۶۷	منابع

نقد و بررسی الگوهای برنامه‌ریزی درسی به عنوان حوزه‌ای میان رشته‌ای در آموزش عالی	
دکتر طلعت دیبا و جاری - دکتر محمد یمنی دوزی سرخابی - دکتر محبوبه عارفی	
- دکتر هاشم فردانش	۶۹
مقدمه	۶۹
۱. رویکرد تجویزی یا هنجاری	۷۱
۲. رویکرد توصیفی	۷۲
۳. رویکرد مفهومی	۷۲
۴. الگوهای استراتژیک برنامه‌ریزی درسی در آموزش عالی	۷۳
الگوهای تجویزی برنامه‌ریزی درسی در آموزش عالی	۷۳
الف) الگوهای ناظر بر برنامه‌ریزی درسی آموزش عالی	۷۳
ب) الگوهای ناظر بر بازنگری «برنامه‌های درسی آموزش عالی»	۷۴
الف) الگوهای ناظر بر طراحی و تدوین برنامه درسی در آموزش عالی	۷۵
۱. الگوی برنامه‌ریزی درسی آموزش عالی درسل	۷۵
۲. الگوی برنامه‌ریزی درسی در آموزش عالی توهی	۷۶
۳. الگوی استارک و لانوکا	۷۷
۵. الگوی برنامه‌ریزی درسی دیاموند (۱۹۸۹)	۷۸
۶. الگوی برنامه‌ریزی درسی گریوز	۸۰
۷. الگوی برنامه‌ریزی درسی آکادمی آموزش عالی انگلستان	۸۱
ب) الگوهای ناظر بر بازنگری و تجدیدنظر در برنامه‌های درسی	۸۳
۱. الگوی بازنگری مداوم برنامه درسی	۸۴
۲. الگوی بازنگری برنامه درسی گولد فینچ و همکاران	۸۴
۳. الگوی بازنگری برنامه درسی کولب	۸۶
الگوهای توصیفی	۸۷
مفروضات الگوی برنامه‌ریزی درسی آموزش عالی	۸۷
چارچوب الگوی برنامه‌ریزی درسی به مثابه تصمیم‌گیری کوناد و پرات	۸۸

۸۸	الگوهای مفهومی برنامه‌ریزی درسی
۹۰	الگوی بارنت و کوآته
۹۱	الگوی تبیین مفهومی عوامل و بسترهای مؤثر بر برنامه درسی
۹۲	الگوی 3P جان بیگز
۹۲	الگوی برنامه‌ریزی درسی آموزش عالی کاتر، دان و بنت
۹۵	الگوهای برنامه‌ریزی درسی، استراتژیک
۹۵	۱. الگوی برنامه‌ریزی درسی آموزش عالی پیتر وولف
۹۶	الگوی برنامه‌ریزی درسی
۹۶	تدوین بینش برنامه درسی
۹۷	تنظیم، هماهنگی و تدوین
۹۸	نتیجه‌گیری
۹۹	منابع
تدوین الگویی برای ارتقای فرهنگ برنامه‌ریزی درسی آموزش عالی	
۱۰۳	دکتر حسین محسن‌پور - دکتر کورش فتحی واجارگاه
۱۰۳	مقدمه
۱۰۳	بیان مسئله
۱۰۶	پیشینه تحقیق
۱۰۹	روش تحقیق
۱۱۰	یافته‌ها
۱۱۶	بحث و نتیجه‌گیری
۱۱۶	۱. پدیده محوری
۱۱۷	۲. شرایط زمینه‌ای
۱۲۰	۳. عوامل علی
۱۲۱	۴. میانجی

۵. راهبردها	۱۲۲
۶. پیامدها	۱۲۵
ب) الگوی مفهومی ارتقای فرهنگ برنامه‌ریزی درسی	۱۲۶
منابع	۱۲۶
متخصصان برنامه درسی در بافت آموزش عالی: تحلیلی بر وظایف، مسئولیت‌ها و شایستگی‌ها	
دکتر غلامرضا یادگارزاده - دکتر کورش فتحی واجارگاه	۱۳۱
مقدمه	۱۳۱
مبانی و ادبیات پژوهش	۱۳۴
روش	۱۴۸
یافته‌ها	۱۵۱
بحث و نتیجه‌گیری	۱۵۷
منابع	۱۷۵
تجربه تربیتی زنان دانشجوی دکتری رشته علوم تربیتی در برنامه درسی آموزش عالی	
دکتر سارا خلیفه سلطانی - دکتر کورش فتحی واجارگاه	۱۸۱
آموزش عالی و زنان	۱۸۵
تجربه زیسته و پژوهش روایتی	۱۸۸
روایت‌های تجارب زیسته زنان دانشجوی دکتری علوم تربیتی	۱۹۰
روایتی از رشته علوم تربیتی	۱۹۰
روایتی از دانشگاه	۱۹۵
روایتی از مقطع دکتری	۱۹۵
روایتی از جنسیت	۱۹۸
نتیجه‌گیری	۲۰۱
منابع	۲۰۲

شناسایی برنامه‌درسی پنهان ناشی از محیط فیزیکی دانشگاه

دکتر کورش فتحی واجارگاه - دکتر حمیده بزرگ	۲۰۵
مقدمه	۲۰۵
ادبیات پژوهش و پیشینه تحقیق	۲۰۶
برنامه درسی پنهان	۲۰۶
محیط کالبدی و اشارات آن در مورد رفتار و تجربیات انسانی	۲۰۸
برنامه درسی و مکان	۲۱۰
سؤالات پژوهش	۲۱۳
روش پژوهش	۲۱۳
پاسخ به سؤالات و نتیجه‌گیری	۲۱۴
بحث و نتیجه‌گیری و پیشنهادات	۲۲۵
منابع	۲۲۶

بررسی برنامه‌های درسی پنهان در پایان نامه‌های دانشجویی

دکتر کورش فتحی واجارگاه - دکتر محبوبه عارفی - فروز جلیلی نیا	۲۲۹
مقدمه	۲۲۹
عوامل اصلی در شکل‌گیری برنامه‌های درسی پنهان پایان نامه‌ها	۲۳۰
نتایج برخی از پژوهش‌ها	۲۳۱
روش تحقیق	۲۳۲
شرکت کنندگان و محل پژوهش	۲۳۲
نمونه‌گیری‌های مراحل مختلف تحقیق	۲۳۳
روش و ابزار جمع‌آوری اطلاعات	۲۳۳
روش تجزیه و تحلیل اطلاعات	۲۳۴
ابزارهای مورد استفاده برای جمع‌آوری اطلاعات در مراحل مختلف پایان نامه	۲۳۵
نتایج تحقیق	۲۳۵
الف) برنامه‌های درسی پنهان به منزله انتظارات غیر رسمی، اما مورد انتظار در پایان‌نامه‌ها	۲۳۵

ب) برنامه‌های درسی پنهان به منزله پیام‌ها یا نتایج قصد نشده یادگیری در پایان نامه‌ها.....	۲۳۹
ج) برنامه‌های درسی پنهان به منزله پیام‌های غیر صریح یا ضمنی ناشی از ساختار پایان نامه‌ها....	۲۴۱
د) برنامه‌های درسی پنهان به منزله آنچه دانشجو در پایان نامه‌ها خلق می‌کند.....	۲۴۵
نتیجه‌گیری و پیشنهادات کاربردی	۲۴۹
منابع	۲۵۰

بین‌المللی‌سازی برنامه‌های درسی در آموزش عالی با رویکرد آموزش از دور

دکتر مهرنوش خشنودی فر - دکتر کورش فتحی و اجارگاه	۲۵۱
مقدمه	۲۵۱
مبانی و ادبیات پژوهش	۲۵۴
برنامه درسی	۲۵۴
بین‌المللی‌سازی برنامه درسی در آموزش عالی	۲۵۶
رویکردهای جاری در IOC	۲۶۰
عوامل مؤثر بر بین‌المللی‌سازی برنامه درسی	۲۶۱
آموزش از دور و بین‌المللی‌سازی برنامه درسی	۲۶۵
آموزش از دور به عنوان راهبردی در بین‌المللی‌سازی برنامه درسی	۲۶۷
روش‌شناسی پژوهش	۲۷۱
نتایج و بحث	۲۷۲
نتیجه‌گیری	۲۸۱
منابع	۲۸۲

کارکردهای نوین برنامه درسی با توجه به تحولات در حوزه موک‌ها

دکتر اسماعیل جعفری - دکتر کورش فتحی و اجارگاه	۲۸۵
مقدمه	۲۸۵
جایگاه موک‌ها در آموزش عالی	۲۸۶
انواع موک	۲۹۰
XMOOCS	۲۹۰

۲۹۰	CMOOCs
۲۹۲	تضمین کیفیت XMOOC ها و CMOOC ها
۲۹۴	برنامه‌های درسی مبتنی بر موک‌ها
۲۹۴	رویکردهای آموزشی
۲۹۵	فعالیت‌های یاددهی یادگیری مبتنی بر موک‌ها
۲۹۶	اصول طراحی آموزشی موک‌ها
۲۹۷	کارکردهای آموزشی برنامه‌های درسی مبتنی بر موک‌ها
۳۰۱	نقش انگیزشی
۳۰۶	چالش‌های ایجاد شده توسط دوره‌های آموزشی مبتنی بر موک
۳۰۸	نتیجه‌گیری
۳۱۲	منابع
	طراحی الگوی مواجهه مدیران دانشگاهی با تغییر برنامه‌های درسی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی (مطالعه کیفی)
۳۱۵	دکتر آیت سعادت طلب - دکتر کورش فتحی و اجارگاه
۳۱۵	مقدمه
۳۱۹	روش تحقیق
۳۲۰	شرکت‌کنندگان و گردآوری داده‌ها
۳۲۰	تحلیل داده‌ها
۳۲۱	بررسی روایی پژوهش
۳۲۱	یافته‌های پژوهش
۳۲۲	یافته‌های پژوهش
۳۲۳	رویکرد حمایتی
۳۲۴	رویکرد غیر حمایتی یا مقاومتی
۳۲۴	رویکرد خنثی
۳۲۵	رویکرد اقتضایی

سناریوهای ممکن برای رویکرد حمایتی	۳۲۶
سناریوهای ممکن برای رویکرد مقاومتی (غیر حمایتی)	۳۲۶
سناریوهای ممکن برای رویکرد خنثی	۳۲۷
سناریوهای ممکن برای رویکرد اقتضایی	۳۲۷
نتیجه گیری	۳۲۷
منابع	۳۲۹
بخش دوم- برنامه درسی محیط کار	۳۳۱
باز آرای می مفهوم برنامه درسی محیط کار از طریق بازشناسی و بسط گفتمان های حاکم بر آن	
دکتر هومن دوستی - دکتر کورش فتحی و اجارگاه	۳۳۳
مقدمه	۳۳۳
پیشینه نظری و پژوهشی	۳۳۶
روش پژوهش	۳۳۹
روایی	۳۴۰
پایایی	۳۴۰
یافته ها	۳۴۱
برنامه درسی محیط کار چه عرصه هایی را در بر می گیرد؟	۳۴۱
در ارتباط با برنامه درسی محیط کار در سازمان های ایرانی، چه گفتمان هایی قابل شناسایی است؟	۳۴۲
بحث و نتیجه گیری	۳۵۴
منابع	۳۵۸
الگوی برنامه ریزی درسی محیط کار	
دکتر زهرا مهماندوست - دکتر کورش فتحی و اجارگاه	۳۶۱
مقدمه	۳۶۱
الگوی برنامه ریزی درسی محیط کار	۳۶۳

۳۶۵		فلسفه الگوی برنامه‌ریزی درسی محیط کار
۳۶۶		هیوتاگوژی به‌عنوان نظریه زیر بنای الگوی برنامه درسی درسی محیط کار
۳۶۸		مفروضات الگوی برنامه‌ریزی درسی محیط کار
۳۶۹		اصول برنامه‌ریزی درسی محیط کار
۳۷۱		عناصر الگوی برنامه‌ریزی درسی محیط کار
۳۸۱		نگاهی به آینده
۳۸۳		منابع
		توسعه بالندگی اعضای هیئت علمی به عنوان فرایند اصلی کار برنامه درسی از طریق روش توسعه‌ای متورینگ
۳۸۷		دکتر سمیه دانشمندی - دکتر کورش فتحی واجارگاه
۳۹۲		واکاوی نقش و ویژگی‌های متور و متی
۳۹۴		واکاوی نقش و تدابیر دانشگاه
۳۹۶		فرایند متورینگ
۴۰۱		جمع‌بندی
۴۰۳		منابع
		مایکرولرنینگ و مزیت‌های متمایز آن برای توسعه کارکنان
۴۰۵		سارا واحد چوکده - دکتر کورش فتحی واجارگاه
۴۰۵		مقدمه
۴۰۷		تعریف یادگیری خرد
۴۰۸		فرصت‌ها و چالش‌های یادگیری خرد
۴۰۸		الف) فرصت‌های یادگیری خرد
۴۰۹		ب) چالش‌های یادگیری خرد
۴۰۹		تحقیقات خارجی در مورد یادگیری خرد
۴۱۵		چشم اندازهای آینده یادگیری خرد
۴۱۵		نتیجه‌گیری

منابع	۴۱۶
نظام‌های برنامه درسی (آموزش و یادگیری) سازمانی مبتنی رایانش ابری و خدمات ابر	
دکتر فیروز نوری کلخوران - دکتر کورش فتحی واجارگاه	۴۱۹
مقدمه	۴۱۹
مبانی و ادبیات پژوهش	۴۲۱
مبانی و ادبیات پژوهش	۴۲۷
یافته‌های پژوهش	۴۲۸
مراحل طراحی به کارگیری و توسعه نظام برنامه درسی مبتنی بر خدمات ابر	۴۲۸
انطباق عناصر نظام برنامه درسی رایانش ابری مبتنی بر الگوی برنامه درسی پوشامب	۴۲۹
مدل جامع بهره برداری از امکانات خدمات ابر	۴۳۰
سطح مدیریت کسب و کار (سیستم پشتیبانی کسب و کار)	۴۳۱
ابعاد فنی توسعه نظام یادگیری (سیستم پشتیبانی عملیات)	۴۳۲
نگهداشت و توسعه نظام	۴۳۲
ابزارهای مورد استفاده خدمات ابر در آموزش و یادگیری	۴۳۳
جمع‌بندی	۴۳۵
منابع	۴۳۵
بخش سوم- برنامه درسی آموزش غیر رسمی (مشاوره برنامه درسی)	
مشاوره برنامه درسی: بازنمایی و تبیین حوزه پژوهشی و فعالیت نوین در رشته مطالعات برنامه درسی	
دکتر محمد تقی رودی - دکتر کورش فتحی واجارگاه	۴۴۱
مقدمه	۴۴۱
خاستگاه‌های نظری مشاوره برنامه درسی در حوزه مطالعاتی برنامه درسی	۴۴۴
خاستگاه‌های نظری	۴۴۷
مشاغل و مفاهیم مرتبط با مفهوم مشاوره برنامه درسی	۴۵۲
حرفه‌ها و مشاغل مرتبط در حوزه‌های علمی دیگر	۴۵۵

۴۵۶	مشاور تحصیلی و مشاوره برنامه درسی
۴۵۸	تعریف مشاوره برنامه درسی
۴۵۸	مواضع صاحب‌نظران در باره قلمرو مشاوره برنامه درسی
۴۶۱	ساختار و ابعاد مشاوره برنامه درسی
۴۶۱	اهداف و مقاصد مشاوره برنامه درسی در حوزه رشته مطالعات
۴۶۲	وظایف و نقش‌های مشاوران برنامه درسی
۴۶۴	شایستگی‌های و صلاحیت‌های مشاوران برنامه درسی
۴۶۵	روش‌های آموزش و برنامه درسی مطلوب
۴۶۸	بحث و نتیجه‌گیری
۴۶۹	منابع

طراحی الگوی برنامه درسی انفرادی‌شده برای مشاوران به منظور پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان

۴۷۳	لیاسادات خاتمی کیا - دکتر کورش فتحی واجارگاه
۴۷۳	مقدمه
۴۷۷	مبانی و ادبیات
۴۸۴	یافته‌ها
۴۸۷	نتیجه
۴۸۹	منابع

برنامه درسی سواد رسانه‌ای و شیوه‌های ترویج تفکر انتقادی

۴۹۳	مریم عزیزی - دکتر کورش فتحی واجارگاه
۴۹۴	برنامه درسی سواد رسانه‌ای به مثابه الگوی ترویج تفکرخلاق
۴۹۶	ابعاد و مؤلفه‌های سواد رسانه‌ای
۴۹۷	سواد رسانه‌ای انتقادی
۴۹۸	کاربرد سواد رسانه‌ای در آموزش
۴۹۹	سواد رسانه‌ای و برنامه درسی

۵۰۰		صلاحیت اصلی سواد رسانه‌ای و برنامه درسی
۵۰۱		انطباق برنامه درسی
۵۰۳		آموزش و یادگیری سواد رسانه‌ای با استفاده از برنامه درسی
۵۰۳		(۱) رویکرد مسئله - محور
۵۰۳		(۲) یادگیری مبتنی بر مسئله
۵۰۴		(۳) تحقیق علمی
۵۰۴		(۴) مطالعه موردی
۵۰۴		(۵) یادگیری مشارکتی
۵۰۴		(۶) تجزیه و تحلیل متنی
۵۰۵		(۷) تجزیه و تحلیل زمینه
۵۰۵		(۸) ترجمان
۵۰۵		(۹) شبیه‌سازی
۵۰۵		(۱۰) تولید
۵۰۸		نتیجه‌گیری
۵۰۹		منابع
۵۱۱		بخش چهارم- برنامه درسی آموزش بزرگسالان
		ارزشیابی کیفیت برنامه درسی دانشگاهی (مورد برنامه درسی آموزش بزرگسالان)
۵۱۳		دکتر کورش فتحی و اجارگاه - دکتر ناهید شفیعی
۵۱۳		مقدمه
۵۱۴		مفهوم کیفیت
۵۱۶		ارزشیابی کیفیت درونی برنامه درسی
۵۱۸		ارزشیابی کیفیت بیرونی برنامه درسی
۵۱۹		اهداف و سؤال‌های پژوهش
		الف) میزان مطلوبیت برنامه درسی رشته آموزش بزرگسالان با توجه به عناصر نه‌گانه برنامه
۵۱۹		درسی چقدر است؟

ب) رشته آموزش بزرگسالان تا چه حد پاسخگوی نیازهای استفاده‌کنندگان از محصولات برنامه	است؟	۵۲۰
روش‌شناسی پژوهش		۵۲۰
یافته‌های اصلی		۵۲۱
یافته‌ها با تمرکز بر سؤال‌های پژوهش		۵۲۱
بحث و نتیجه‌گیری		۵۲۵
منابع		۵۲۶
بخش پنجم - دستاوردهای جدید در حوزه مطالعات برنامه درسی		۵۲۹
برنامه درسی زائد/دور ریختنی!		
دکتر کورش فتحی و اجارگاه		۵۳۱
مفهوم‌سازی برنامه درسی زائد در آموزش عالی		
دکتر سیده مریم حسینی لرگانی - دکتر کورش فتحی و اجارگاه		۵۳۵
مقدمه		۵۳۵
مبانی نظری و ادبیات پژوهش		۵۳۷
روش پژوهش		۵۴۵
یافته‌های پژوهش		۵۴۶
شرایط علی		۵۴۸
عوامل مداخله‌گر		۵۵۰
عوامل زمینه‌ای		۵۵۱
راهبردها		۵۵۲
پیامدها		۵۵۳
بحث و نتیجه‌گیری		۵۵۴
منابع		۵۶۰

تأملی بر مفهوم اشغال فرهنگی و برنامه درسی سایه یا زیر زمینی

۵۶۵	 دکتر کورش فتحی واجارگاه
۵۶۸	 تاریخچه قومیت و تحولات آن در دوران معاصر
۵۶۸	 دوره پهلوی
۵۶۹	 زمان رضا شاه
۵۶۹	 زمان انقلاب
۵۷۰	 نظام تعلیم و تربیت و مقوله قومیت
۵۷۲	 اشغال فرهنگی در برنامه درسی
۵۷۳	 تبعات اشغال فرهنگی
۵۷۴	 نظام برنامه درسی و پناهندگی فرهنگی
۵۷۶	 شهروندی چند فرهنگی
۵۷۷	 اهداف تربیت شهروند چند فرهنگی
۵۷۷	 برنامه درسی برای تربیت شهروندی چند فرهنگی
۵۷۸	 منابع

برنامه درسی زیرزمینی در نظام آموزشی ایران: تعریف و پایه‌های نظری آن

۵۷۹	 دکتر مرتضی بازدار قمه‌چی - دکتر کورش فتحی واجارگاه
۵۷۹	 چکیده
۵۸۰	 تعریف برنامه درسی زیرزمینی
۵۸۲	 مقایسه با برنامه درسی پنهان
۵۸۴	 پایه‌های نظری برنامه درسی سایه یا زیرزمینی
۵۹۱	 چارچوب مفهومی برنامه درسی زیرزمینی یا سایه
۵۹۲	 بحث و نتیجه‌گیری
۵۹۳	 منابع